

Edytorial

Współczesne niepokoje edukacji

Człowiek – kultura – edukacja to różne konteksty tej samej rzeczywistości społecznej, w której przejawiają się ludzkie losy. Świadomość zmienności i dynamiki tychże kontekstów, zwłaszcza w sytuacji przemian systemowych tworzącej się polskiej demokracji, stwarza potrzebę i konieczność pedagogicznego jej oglądu oraz kontestacji. Przekonanie zaś, że szczególnym obszarem tej rzeczywistości jest edukacja, rozumiana między innymi jako intencjonalny społecznie proces instytucjonalnego kształcenia kolejnych pokoleń, generuje potrzebę i obowiązek udzielania odpowiedzi na pytanie o jej sens i rolę we współtworzeniu tej rzeczywistości.

Jako redaktorki niniejszego tomu *Horyzontów Wychowania* postawiłyśmy kilka „gorących” pytań związanych z niepokojem (a w tle towarzyszącą mu troską) o kształt współczesnej edukacji będącej w permanentnej reformie i zmianie oraz jednoczesnym, społecznym odczuwaniu braku ich konstruktywnej realizacji:

- Jakie skutki, zagrożenia, niepokoje dla wychowania młodego pokolenia, jego przyszłości rodzi współczesny system edukacji?
- Co stanowi przedmiot tych niepokojów; jakie są ich źródła, przyczyny sygnalizowanego kryzysu jakości edukacji w obliczu nowych oczekiwań i wyzwań społeczno-cywilizacyjnych?
- Czy na przykład zaburzenia w komunikacji wychowawczej, zjawiska autodestrukcji, zagubienia, frustracji młodych ludzi to też znamiona kryzysu koncepcji szkoły jako instytucji społeczno-wychowawczej, czy może niewystarczającego przygotowania nauczycieli?
- Jakie jawne i ukryte antropologie i aksjologie towarzyszą współczesnej polityce edukacyjnej oraz politykom?

Odpowiedzią na postawione wyżej pytania są zaprezentowane w niniejszym numerze stanowiska i autorskie analizy

wybranych obszarów edukacji, które stanowią ważne aspekty współczesnych społeczno-kulturowych i pokoleniowych przemian. Ten „mini” dyskurs poprowadzony na łamach *Horyzontów Wychowania* może się stać przyczynkiem do określenia społecznego konsensusu w sprawach dla edukacji podstawowych, a który jest istotny między innymi przy podejmowaniu politycznych decyzji zabezpieczających ważne z punktu widzenia procesu wychowania wartości i zarazem generujący poczucie sensu życia każdego człowieka, członka społeczeństwa obywatelskiego.

Problematyka poszczególnych tekstów układa się w logiczną sekwencję. Prowadzony przez autorów dyskurs rozpoczyna tekst Bogusława Śliwerskiego. Jest to przegląd historii losów polskiej szkoły w kontekście prowadzonej przez ostatnie 25 lat polityki oświatowej i realizowanych w jej ramach zmian w edukacji. To historia relacji różnych podmiotów uczestniczących w kształtowaniu rzeczywistości edukacyjnej, w tym ministerialnej i nauczycielskiej codzienności szkolnej. Ogląd pełen krytyki i pełne niepokoju pytania o nią dziś. To też między innymi świadomość potrzeby makropolitycznych zmian w systemie zarządzania edukacją.

Następny tekst autorstwa Justyny Kusztal dotyczy obszaru edukacji w chaosie ciągłej zmiany spowodowanej rozpoczętą kilkanaście lat temu, i jak wydaje się, niekończącą reformą. Wybrane elementy reformy edukacyjnej poddane zostały krytycznej analizie z perspektywy doświadczeń nauczyciela akademickiego, pedagoga i prawnika, który próbuje doszukać się logicznych związków pomiędzy wprowadzanymi zmianami legislacyjnymi a ich społecznymi skutkami.

Z kolei tekst trzeci, Stefana Kwiatkowskiego, jest propozycją odniesienia niepokoju edukacyjnych i związanych z nimi zagrożeń do obszaru edukacji zawodowej. Autor w centrum swoich rozważań stawia pracę i jej pozycję w hierarchii wartości dla człowieka podstawowych, konfrontując ją zarazem ze społecznym postrzeganiem edukacji zawodowej. Czyni to w kontekście prowadzonej reformy oświatowej.

W tekście czwartym Marek Kościelniak podejmuje problem pedagogicznej legitymizacji racji istnienia instytucji szkoły i prowadzonych w niej procesów wychowania i kształcenia. Jakkolwiek problem ten nie jest nowy, to wydaje się szczególnie ważny do podjęcia w polskiej teorii pedagogicznej, właśnie ze względu na panujący, w naszych realiach edukacyjno-politycznych, chaos

ideowy i legislacyjny. Rozważania swoje autor prowadzi, opierając się na teorii szkoły Dietricha Bennera.

Ten „mini” dyskurs kończy tekst Katarzyny Olbrycht, która swój edukacyjny niepokój wiąże z pytaniem o przyczyny „jednoznacznie stwierdzonej niewydolności wychowania i przesuwania jego zadań na grunt profilaktyki”. Jak to się dzieje, że rodzice i nauczyciele w sytuacjach trudności wychowawczych sięgają w coraz większym zakresie po pomoc ekspertów? I konstatuje, czy aby nie chodzi tu o utratę zaufania do samego procesu wychowania?

Mamy nadzieję, że przedstawione przez autorów analizy, studia, refleksje i pytania staną się dla czytelników inspiracją do własnych konstatacji i wypowiedzi. Niewątpliwie obecny czas wymaga udzielania odpowiedzi na pytania podstawowe dla polskiej szkoły oraz określenia jej fundamentów teoretyczno-etycznych. Tym samym wypracowywania rzetelnego społecznego konsensusu, dzięki któremu przyszłość młodego pokolenia będzie aksjologicznie bardziej stabilna.

Krystyna Ablewicz
Barbara Turlejska